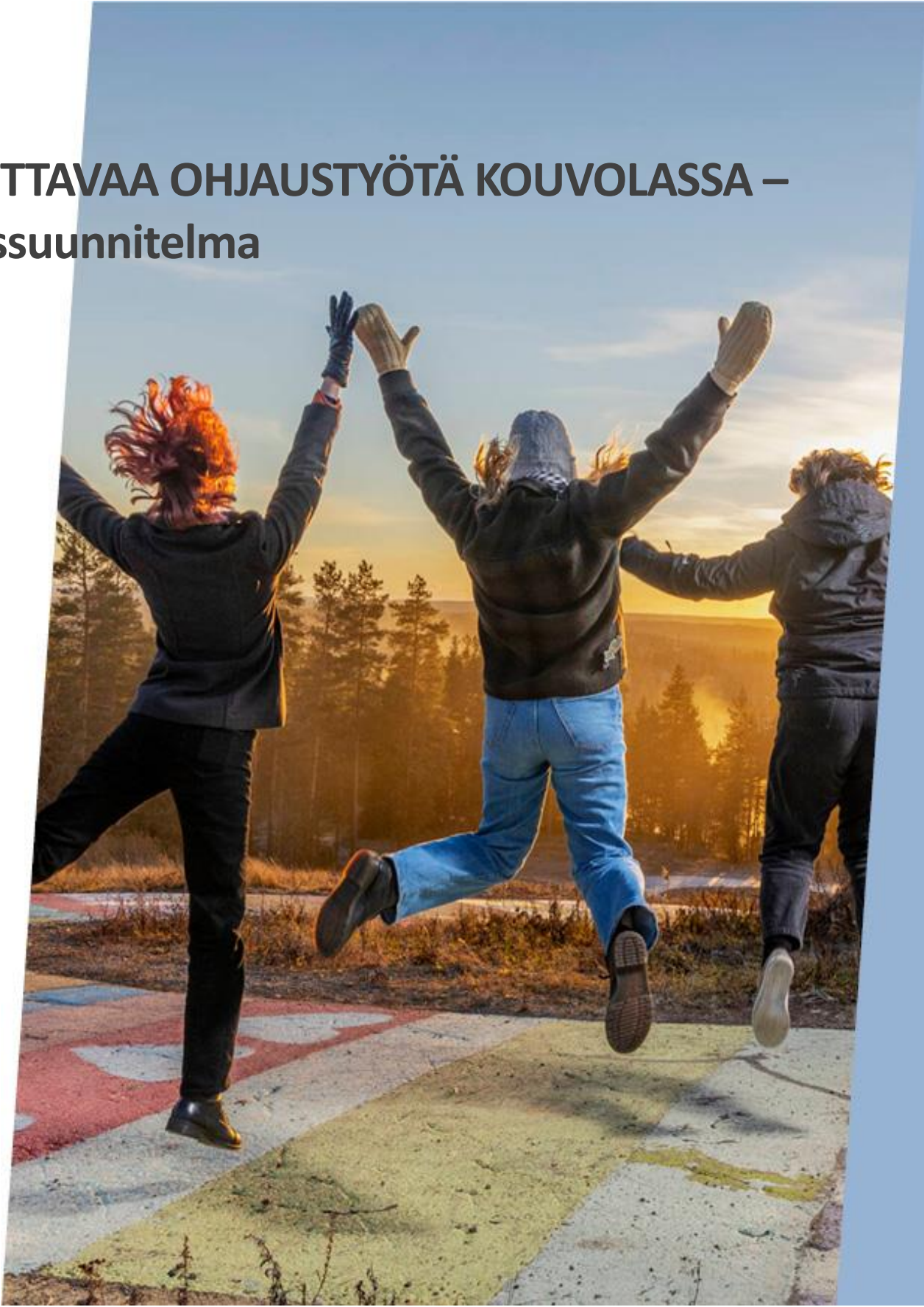

KOUVOLA

**VAIKUTTAVAA OHJAUSTYÖTÄ KOUVOLASSA –
ohjaussuunnitelma**

Sisällysluettelo

1	Ohjaussuunnitelman sisältö ja tarkoitus	1
2	Ohjaustyön vaikuttavuus	1
3	Ohjauksen rakenteet ja toimintatavat	2
3.1	Ohjaustyö varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.....	2
3.2	Opiskelijan ohjaus 1.–6. luokilla	2
3.3	Opiskelijan ohjaus 7.–9. luokilla	2
3.4	Opiskelijan ohjaus toisella asteella lukiossa	2
3.4.1	Yksilöohjaus perusopetuksessa ja lukiossa.....	3
3.4.2	Luokkamuotoinen ryhmäohjaus perusopetuksessa ja lukiossa	3
3.4.3	Pienryhmäohjaus perusopetuksessa ja lukiossa	3
3.4.4	Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus perusopetuksessa	3
3.4.5	Jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.....	3
3.4.6	Jälkiohjaus lukion jälkeisiin opintoihin.....	4
4	Henkilöstön konsultointi.....	4
5	Ohjauksen työnjako	4
5.1	Opiskelija	4
5.2	Huoltajat	4
5.3	Rehtori	4
5.4	Oppilaan / opinto-ohjaaja.....	4
5.5	Luokanopettaja / luokanohjaaja	4
5.6	Aineenopettaja	5
5.7	Erityisluokanopettaja / erityisopettaja / laaja-alainen erityisopettaja	5
5.8	Hyvinvointitutor.....	5
5.9	Kasvatuskoordinaattori	5
5.10	Kasvatustutor	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
5.11	Koulusihteeri / lukiosihteeri	6
5.12	Koulunkäynninohjaaja / luokanohjaaja / erityisavustaja.....	6
5.13	Koulunuorisotyöntekijä	6
5.14	Koulun muu henkilökunta.....	6
5.15	Verkostoyhteistyö	6
5.16	Koordinoiva opinto-ohjaaja	6
6	Oppilaan/opinto-ohjaajan työnkuva.....	6
6.1	Perusopetus.....	6
6.1.1	Henkilökohtainen ohjaus	6
6.1.2	Opetus	6

6.1.3	Pienryhmäohjaus	7
6.1.4	Tiedotus ja yhteydenpitotehtävät.....	7
6.1.5	Oppilashuoltoon liittyvä työ	7
6.1.6	Ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen.....	7
6.1.7	Koulun ohjaustoiminnan koordinointi	7
6.1.8	Muut työtehtävät.....	7
6.2	Lukio	7
6.2.1	Opetus	7
6.2.2	Henkilökohtainen ohjaus	8
6.2.3	Tiedotus- ja yhteydenpitotehtävät	8
6.2.4	Opiskelijahuoltoon liittyvä työ.....	9
6.2.5	Ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen.....	9
6.2.6	Opinto-ohjauksen suunnittelu, kehittäminen, koordinointi ja arviointi oppilaitoksessa.....	9
7	Työelämäyhteistyö ja työelämään tutustumisen järjestelyt.....	9
8	Siirtymävaiheen tiedonsiirto ja saattaen vaihto	9
9	Ohjauksen tukipalvelut.....	10
9.1	Kouvolan kaupungin erityisnuorisotyö	10
9.2	Kouvolan kaupungin Ohjaamo ja ONNI-palvelut.....	10
9.3	Kouvolan kaupungin etsivä nuorisotyö.....	10
9.4	Kouvolan kaupungin Nuorten työpajat / Motipaja.....	10
9.5	Nuorten Matala	11
9.6	Nuotti –valmennus	11
9.7	Oma Väylä –kuntoutus.....	11
10	Ohjauksen laatukriteerit ja -tavoitteet Kouvolassa.....	11
10.1	Riittävä ja monipuolinen ohjaus	11
10.2	Aktiivisuuden, osallisuuden ja vastuullisen tukeminen	11
10.3	Ohjaus on yhteistä työtä.....	12
10.4	Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen.....	12
10.5	Ohjaussuunnitelma.....	12
10.6	Koulutuksen siirtymävaiheet	12
10.7	Ohjaus koulutukseen ja uravalintoihin liittyvien päätösten tukena	12
10.8	Vuorovaikutteinen yhteistyö ohjauksen tukena	12
10.9	Ohjauspalveluista tiedottaminen.....	12
10.10	Hyvän ohjauksen kriteerit osana paikallista laatu järjestelmää	12

1 Ohjaussuunnitelman sisältö ja tarkoitus

Ohjaussuunnitelmassa kuvataan Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ohjaustoiminnan rakenne, toimintatavat ja työnjako. Kaupunkitason ohjaussuunnitelma toimii laadukkaana ja vaikuttavana ohjauksen oppaana kaikille Kouvolan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen toimijoille. Laadukas ja vaikuttava ohjaus toteutuu silloin, kun oppijalla on mahdollisuus saada riittävästi tavoitteellista, monipuolista ja tuloksellista ohjausta tarpeensa mukaan koko opinpolun ajan.

Suunnitelma perustuu Opetushallituksen ohjeistukseen, Hyvän ohjauksen kriteeristöön, Suomen opinto-ohjaajat ry:n ohjauksen eettisiin periaatteisiin ja oppilaanohjaajan työnkuvaukseen sekä valtakunnallisen ELO – verkoston suosituksiin. Suunnitelmassa korostetaan ohjauksen jatkumon merkitystä opiskelijalle siirtymävaiheesta toiseen sekä ohjaukseen panostetun resurssin vaikuttavuutta systemaattisesti ajatellen. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan opiskelijan ohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, monialainen verkosto ohjauksen tukena, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen prosessi ja järjestelyt.

Opiskelijan oikeudesta saada riittävä ohjausta ja tukea säädetään perusopetuslaissa (30 §) ja lukiolaissa (25 §). Perusopetuksessa opetukseen osallistuvalla opiskelijalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti opinto-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Lukiokoulutuksen järjestäjän on annettava oppilaitoksesta valmistuneelle opiskelijalle ohjausta opintoihin hakeutumisessa ja urasuunnittelussa opiskelijan valmistumisvuotta seuraavan vuoden ajan, mikäli opiskelija ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa lukion jälkeen.

2 Ohjaustyön vaikuttavuus

Ohjauksen vaikuttavuudella tarkoitetaan ohjaukseen resursoitun panoksen suhdetta tavoiteltuun ja lopulta saavutettuun tulokseen. Kouvolan kaupungin strategian 2023 yhtenä kärkenä ovat kasvatus ja opetus ja mottona ”Kouvola on kaikkien kampus”. Strategian mukaisesti elinikäinen oppiminen ja opiskelun tuloksena saavutettu työllistyminen ja hyvinvointi kuuluvat kaikille kouvoolalaisille.

Vaikuttavalla ohjaustyöllä tuetaan opiskelijan motivaatiota oppimiseen sekä vahvistetaan minäpystyvyyttä, jotta siirtymävaiheissa opiskelijalla on kykyä ja osaamista tehdä tietoisia ja itselleen sopivia, yksilöllisiä valintoja mm. jatko-opintojen ja ammatinvalinnan suhteen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppijan opinpolun siirtymävaiheisiin ja tarvittaessa opetuksen järjestämiseksi välttämättömän tiedon siirtoon ja saattaen vaihtoon.

Ohjaustyön vaikuttavuutta mitataan paitsi yksilön tavoitteiden toteutumisena, mutta myös systeemisten tavoitteiden tulokulmasta. Kouvolassa tarvitaan osaavaa työvoimaa yrityksiin ja samalla kuntalaisten koulutustasoa nostetaan OKM:n korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 tavoitteiden mukaisesti. Vaikuttavalla

ohjaustyöllä saavutetut ja opiskelijalle positiiviset tulokset luovat positiivisia kerrannaisvaikutuksia myös koulujen ja oppilaitosten, kaupungin sekä ympäröivän yhteiskunnan toimintaan ja rakenteisiin.

Itsetuntemuksen vahvistaminen	Opiskelutaitojen oppiminen ja kehittyminen	Tietoiset uravalinnat	Osaamisidentiteetin rakentuminen	Jatkuva oppiminen
<ul style="list-style-type: none"> ohjaustyö tukee opiskelijan psykososiaalista kasvua ja kehitystä. ohjaustyö tukee ryhmässä toimimista. ohjaustyö tukee opiskelijan persoonan kehittymistä. ohjaustyö tukee opiskelijan minäpystyvyyden kehittymistä. ohjaustyö tukee opiskelijan motivaation tunteen kehittymistä. ohjaustyö tukee opiskelijan tahdonvoiman kehittymistä. 	<ul style="list-style-type: none"> ohjaustyö tukee opiskelijan opintojen edistämistä ja onnistumista. ohjaustyö mahdollistaa yksilöllisen opinpolun mukaisen opiskelun. ohjaustyö kehittää opiskelijan itseohjautuvuutta. ohjaustyö tukee opiskelijan mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> ohjaustyö tukee opiskelijan koulutus- ja ammatinvalintaprosessia sekä perusopetuksessa että toiselle asteelle ja jatko-opintoihin haettaessa. ohjaustyö auttaa opiskelijaa tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan ja antaa valmiuksia tehdä tietoisia uravalintoja. 	<ul style="list-style-type: none"> ohjaustyö tukee opiskelijaa tunnistamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksia sekä sanallistaa ja tuoda niitä esiin. ohjaustyö tukee opiskelijaa ymmärtämään oman osaamisensa ja vahvuuksiensa merkitys muuttuvassa työelämässä ohjaus vahvistaa opiskelijan osaamisidentiteetin rakentumista huomioiden myös koulutuksen ulkopuolella hankittu nonformaali osaaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> ohjaustyö avaa jatkuvan oppimisen käsitettä opiskelijalle. ohjaustyö tukee ja ohjaa opiskelijan jatkuvan oppimisen polun rakentumista.

3 Ohjauksen rakenteet ja toimintatavat

Kouvolassa tehdään ohjaustyötä aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle lukioon, kaupungin ohjauksesta vastaavien toimijoiden ja varhaiskasvatus-, koulu- ja oppilaitosyhteisöjen jäsenten yhteistyönä sekä erillisinä sovittuina vastuutehtävinä. Yksikkötasolla ohjausta toteutetaan yhteistyössä kaikkien toimijoiden ja huoltajien kanssa. Rehtori vastaa koulun ohjaustoiminnasta ja organisoii sen yhdessä luokanopettajien (alakoulu) tai oppilaanohjaajien ja opinto-ohjaajien (yhtenäiskoulu, yläkoulu ja lukio) kanssa.

Opiskeluhuollon toimijat työskentelevät ohjaustyötä tukien erillisen opiskeluhoitosuunnitelman mukaisesti.

3.1 Ohjaustyö varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lasten ohjaustyön tavoitteet sisältyvät varhaiskasvatussuunnitelmaan ja joustavan esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelmaan. Lasten ohjaus toteutetaan sisällytettynä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaan.

3.2 Opiskelijan ohjaus 1.–6. luokilla

Opiskelijan ohjaus toteutetaan kokonaan sisällytettynä oppiaineisiin ja päävastuu ohjauksesta on luokanopettajalla.

3.3 Opiskelijan ohjaus 7.–9. luokilla

Opiskelijan ohjaus toteutetaan yksilöohjauksena, luokkamuotoisena ryhmäohjauksena ja pienryhmäohjauksena sekä lisäksi tarvittaessa tehostettuna henkilökohtaisena oppilaanohjauksena. Päävastuu ohjauksesta on oppilaanohjaajalla.

3.4 Opiskelijan ohjaus toisella asteella lukiossa

Opiskelijan ohjaus toteutetaan yksilöohjauksena, ryhmämuotoisena ohjauksena ja pienryhmäohjauksena ja päävastuu ohjauksesta on opinto-ohjaajalla.

3.4.1 Yksilöohjaus perusopetuksessa ja lukiossa

Jokaiselle oppijalle tarjotaan tarpeen mukaan yksilöohjausta. Henkilökohtaisissa yksilötapaamisissa tavoitteena on persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen, koulu- ja opiskelumenestyksen seuraaminen, vahvuusperustainen tietoiseen uravalintaan ohjaaminen, laajennetun oppivelvollisuuden merkityksen avaaminen, perusopetuksen ja lukion jälkeisiin jatko-opintoihin ohjaaminen ja jatkuvan oppimisen käsitteen avaaminen.

3.4.2 Luokkamuotoinen ryhmäohjaus perusopetuksessa ja lukiossa

Opetussuunnitelmissa on määritelty perusopetuksen ja lukion ohjauksen luokkatuntien määrät. Luokkatuntien tulisi olla ammattitaitoisten, virkakelpoisten oppilaan- / opinto-ohjaajien pitämiä ja vain erityisen painavasta syystä niitä voidaan siirtää muiden opettajien pidettäväksi.

3.4.3 Pienryhmäohjaus perusopetuksessa ja lukiossa

Pienryhmäohjauksessa oppilaan- tai opinto-ohjaaja ohjaa ja tukee opiskelijan persoonallisen kasvun kehittymistä sekä elämänsuunnittelun ja ammatillisen suuntautumisen hahmottumista. Pienryhmäohjauksessa opiskelija saa vertaistukea, jolloin hänen sosiaaliset sekä työelämätaitoinsa kehittyvät.

3.4.4 Tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus perusopetuksessa

Opiskelija, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, saa tarvitessaan yksilö-, pienryhmä- ja ryhmäohjauksen lisäksi tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta 8. ja 9. luokilla yhteensä 3–10 tuntia. Oppilaanohjaaja arvioi tehostetun tuen tarpeen yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskeluhuoltohenkilöstö, erityisopettaja, luokanohjaaja, huoltajat ja/tai opiskelijan hoitavat tahot sekä opiskelija itse voivat ehdottaa opiskelijalle tehostettua oppilaanohjausta. Opiskelijan tarve tehostettuun henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen voi liittyä erilaisiin tuen tarpeisiin kuten matalaan motivaatiotasoon, romahtaneeseen koulumenestykseen ja opiskelukyvyyn muutoksiin, kypsyttämöihin laajennetun oppivelvollisuuden suunnitelmiin tai urasuunnittelun haasteisiin.

Ohjauksessa painottuvat opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen ja opintoihin ohjaaminen.

Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen ja vahvuusperustainen jatko-opintosuunnitelma.

Jatko-opintosuunnitelmaa päivitetään ohjaustapaamisissa tarpeen mukaan.

3.4.5 Jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin

Perusopetuksen päättövaiheessa opiskelija suunnittelee jatko-opintoja yhdessä huoltajiensa, oppilaanohjaajan sekä tarvittaessa erityisopettajan, hoitavan tahon ja/tai vastaanottavan oppilaitoksen edustajien kanssa.

Opiskelijalle ja hänen huoltajilleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua opiskelijalle soveltuviin siirtymävaiheen koulutuksiin, toisen asteen tutkintotavoitteisiin koulutuksiin, oppilaitoksiin ja tarjolla oleviin tukipalveluihin.

Opiskelijat täyttävät yhteishaun hakemuksen koulussa yhdessä oppilaanohjaajan kanssa tai kotona yhdessä huoltajiensa kanssa. Opiskelijan huoltajia kuullaan lain edellyttämällä tavalla hakuihin liittyvissä asioissa.

Yhteishaun tulosten julkistamisen jälkeen oppilaanohjaaja on yhteydessä vaille opiskelupaikkaa jääneisiin oppivelvollisiin ja heidän huoltajiinsa. Oppilaanohjaaja ohjaa ja tukee nuoria hakeutumaan jatkuvassa haussa toiselle asteelle tai siirtymävaiheen opintoihin.

Opetushallituksen määrittelemän oppivelvollisuuden tarkistuspäivän jälkeen elokuussa vastuu vailla perusopetuksen jälkeistä opiskelupaikkaa olevista oppivelvollisista siirtyy Kouvolan kaupungin koordinoivan opinto-ohjaajalle.

3.4.6 Jälkiohjaus lukion jälkeisiin opintoihin

Lukio tarjoaa lainsäädännön mukaista jälkiohjausta jatko-opiskelupaikan saavuttamiseksi lukioista valmistuneelta tulevan herätteen jälkeen.

4 Henkilöstön konsultointi

Oppilaan- ja opinto-ohjaaja konsultoi tarvittaessa muuta henkilökuntaa ohjaukseen liittyvissä asioissa.

5 Ohjauksen työnjako

Ohjaustyö kuuluu jokaiselle varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella lukiossa työskentelevälle Kouvolan kaupungin työntekijälle.

5.1 Opiskelija

Opiskelijan tehtävänä on oppia kantamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja oman elämänsä suunnittelusta sekä tekemään erilaisia tietoisia valintoja iän mukaan kehittyvän itsetuntemuksen, vahvuuskäsityksen ja osaamisidentiteetin pohjalta. Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta oman koulupäivänsä aikana ja lisäksi kesäaikaan Kouvolan kaupungissa sovituksi. Opiskelijalla on velvollisuus suorittaa oppivelvollisuutta lainsäädännön mukaisesti ja opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaololleen ole perusteltua syytä.

5.2 Huoltajat

Huoltaja on päävastuussa oppivelvollisen kasvattamisesta, hyvinvoinnista sekä omalta osaltaan oppivelvollisuuslainsäädännön täyteen panosta. Huoltajan tehtävänä on kannustaa ja tukea oppivelvollista opinpolun eri vaiheissa sekä olla kiinnostunut tämän arjesta valvoen arkirutiinien säilymistä terveyttä, hyvinvointia ja oppimista tukevina. Huoltaja rohkaisee oppivelvollista tekemään tälle itselleen sopivia ja tietoisia valintoja jatko-opintojen sekä urasuunnittelun suhteen.

5.3 Rehtori

Rehtori luo edellytykset oppilaitoksen kokonaisohjaukselle huolehtimalla riittävästä ohjauksen resursseista ja tukemalla oppilaan/opinto-ohjaajia ohjaustyössään ja sen kehittämisessä.

5.4 Oppilaan / opinto-ohjaaja

Oppilaan/opinto-ohjaaja on ohjaustyön pedagoginen asiantuntija. Tehtäväkuvaus on laajemmin kohdassa 6.

5.5 Luokanopettaja / luokanohjaaja

Luokanopettaja opettaa opetussuunnitelman mukaisia oppilaan ohjauksen sisältöjä vuosiluokilla 1-6.

Luokanopettaja / luokanohjaaja on opiskelijan lähiohjaaja, joka kannustaa ja tukee opiskelijaa koko opiskeluajan. Luokanohjaaja työskentelee yhteistyössä muiden ohjauksen toimijoiden kanssa opiskelijan opintojen sujumisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Hän on säännöllisesti yhteydessä opiskelijoihin sekä heidän

huoltajiinsa. Luokanohjaaja seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja puuttuu pulmiin mahdollisimman nopeasti. Hän huolehtii tietojen välittämisestä tarvittaville tahoille.

5.6 Aineenopettaja

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa oman aineensa opiskelutekniikoiden, työtapojen ja oppimaan oppimisen taitojen oppimisessa. Hän huomioi erilaiset oppijat ohjauksessaan, opetuksessaan ja arvioinnissaan. Aineenopettaja seuraa opiskelijan etenemistä omassa aineessaan ja ohjaa tarvittaessa henkilökohtaisesti. Aineenopettaja vahvistaa opiskelijan realistista minäkuvaa ja osaamisidentiteettiä arvioinnin ja palautteen avulla. Aineenopettaja jakaa oppitunnilla tietoa oman aineensa jatkokoulutusmahdollisuuksista ja työelämän tarpeista. Aineenopettaja toimii yhteistyössä muiden opettajien ja oppilaan / opinto-ohjaajan kanssa tukeakseen oppilaita oppimisen polulla mahdollisimman hyvin.

5.7 Erityisluokanopettaja / erityisopettaja / laaja-alainen erityisopettaja

Tunnistaa yhteistyössä muun pedagogisen henkilöstön sekä oppilaan ja/tai opinto-ohjaajan kanssa opiskelijoiden oppimisen haasteita ja tukee muuta henkilöstöä sopivien ohjausmenetelmien käytössä ja erityisen tuen tarpeen huomioimisessa. Sopii yhdessä rehtorin, opiskelijan ja oppilaan/opinto-ohjaajan kanssa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauksen työnjaosta. Ammatinvalinnan suunnittelussa erityisopettaja tekee tarvittaessa yhteistyötä oppilaan / opinto-ohjaajan kanssa ja laatii tarvittavat lausunnot oppivelvollisen jatko-opintohakuihin liittyen. Laaja-alainen erityisopettaja siirtää oppivelvollisen opiskeluun liittyviä tietoja toisen asteen ja siirtymävaiheen koulutuksiin.

5.8 Hyvinvointitutor

Hyvinvointitutor toimii peruskouluissa ja hän on mielenterveystyön ammattilainen. Jokaisella koululla on nimetty oma hyvinvointitutor. Hyvinvointitutorin työn tavoitteena on oppilaan mielen hyvinvoinnin tukeminen, mielenterveysongelmien ennaltaehkäisy ja varhaisen tuen tarjoaminen. Konsultaation kautta osaaminen on myös opettajien ja vanhempien käytössä. Hyvinvointitutor osallistuu yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän toimintaan ja toimii oppimisen ja koulunkäynnin tuen ryhmän jäsenenä. Hyvinvointitutor järjestää ryhmätoimintaa ja teematunteja liittyen mielen hyvinvoinnin tukemiseen. Hän tapaa koululla oppilaita ja pitää tarvittaessa yhteyttä huoltajiin, opettajiin ja muihin yhteistyötahoihin. Työvälineitä ovat keskustelu, erilaiset testit ja arviointilomakkeet sekä pienempien kanssa pelit, leikit. Hyvinvointitutor tukee oppilasta ja koulu yhteisöä erilaisissa kriisitilanteissa.

5.9 Kasvatuskoordinaattori

Kasvatuskoordinaattori on kasvatuksellista ja konsultatiivista tukea antava työntekijä, joka tukee lapsen ja perheiden osallisuutta ja henkilökohtaista kasvua sekä edistää kasvatusyhteisön hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta. Kasvatuskoordinaattorin tehtäviin kuuluvat yhteisöllisen hyvinvoinnin edistäminen, perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, kasvatusyhteisön ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa työskentely, lapsi- ja ryhmäkohtainen kasvatuksellinen ohjaus ja henkilöstön tukeminen ja konsultaatio.

5.10 Koulusihteeri / lukiosihteeri

Koulu-/lukiosihteeri on oppilaitoksen hallinnon rakenteen asiantuntija, joka neuvoo oppilaita / opiskelijoita erilaisissa käytännön tilanteissa. Tarkistaa ja muokkaa tarvittaessa oppilaan / opiskelijan tietoja Wilmassa ja tarkistaa oppilaan / opiskelijan tietoja Koskessa.

5.11 Koulunkäynninohjaaja / luokanohjaaja / erityisavustaja

Koulunkäynninohjaaja / erityisavustaja ohjaa ja tukee oppilasta / opiskelijaa koulunkäynnin ja opiskelun arjen asioissa ja oppimiseen liittyvissä tuen tarpeissa.

5.12 Koulunuorisotyöntekijä

Koulunuorisotyössä nuoriso-ohjaaja on turvallinen aikuinen, jolla on aikaa nuorille koulun arjessa. Nuorisotyöntekijän työtehtäviin kuuluu muun muassa yhteisöllisyyden kasvattaminen, kiusaamisen ehkäiseminen ja kouluviihtyvyyden parantaminen. Koulunuorisotyöntekijöitä on Kouvolan yläkouluissa.

5.13 Koulun muu henkilökunta

Jokainen koulun henkilökuntaan kuuluva toteuttaa koulun kasvatustavoitteita ja tekee ohjaustyötä oman toimenkuvaansa liittyen.

5.14 Verkostoyhteistyö

Rehtori, oppilaan/opinto-ohjaaja ja opettajat tekevät yhteistyötä vanhempien sekä muiden oppilaan ohjaukseen vaikuttavien toimijoiden kanssa, esim. muut oppilaitokset, nuorisotoimi, ja alueen yritykset.

5.15 Koordinoiva opinto-ohjaaja

Koordinoiva opinto-ohjaaja vastaa ja huolehtii oppivelvollisuuslain kunnalle asettamista velvoitteista ja valvoo oppivelvollisuuslain toteutumista kunnassa. Työtehtäviin kuuluu myös yrittäjyyskasvatus perusopetuksessa sekä Kouvolan kaupungin vuosittaisten koulutus- ja työelämä messujen (KOUahead) järjestäminen.

Koordinoivan opinto-ohjaajan työajasta 50 % on sidottu Ohjaamossa ja Ohjaamoverkostoissa työskentelyyn.

6 Oppilaan/opinto-ohjaajan työnkuva

SOPO ry:n mukainen opinto-ohjauksen lehtorin ydintehtävien kuvaus

6.1 Perusopetus

6.1.1 Henkilökohtainen ohjaus

- oppilaan kasvun ja kehityksen tukemiseen liittyvä ohjaus
- oppimaan oppimisen, tavoitteellisuuden ja opiskelutaitojen hankkimisen ohjaus
- itsetuntemuksen, päätöksentekotaitojen ja valinnaisaineiden valinnan ohjaus
- yhteishakuun ja muihin hakuihin sekä ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyvä ohjaus
- ohjaus erityistilanteissa sekä erityistä tukea tarvitsevien ja monikulttuuristen oppilaiden ohjaus
- TET-ohjaus, työnhakutaitojen ohjaus ja rohkaiseminen kesätöiden hakuun
- oppilaitoksesta toiseen siirtyvien ohjaus, tiedonsiirto ja saattaen vaihto
- oppilaitosyhteistyö

6.1.2 Opetus

- opetussuunnitelman mukaiset oppilaanohjauksen oppitunnit

- opinto- ja tutustumiskäyntien järjestäminen

6.1.3 Pienryhmäohjaus

- pienryhmäohjausta voidaan toteuttaa oppilaiden tarpeiden mukaisesti

6.1.4 Tiedotus ja yhteydenpitotehtävät

- ohjauksellinen tiedottaminen ja yhteydenpito koulun sisällä sekä koulukohtaisen ohjaussuunnitelman laatiminen
- yhteydenpito oppilaiden tuen järjestelmiin ja huoltajiin sekä vanhempainiltojen järjestäminen
- valinnaisaineiden valintaprosessissa mukana oleminen
- TET järjestelyt ja toteutus
- yhteishaun järjestelyistä tiedottaminen
- uusien oppilaiden vastaanottaminen ja yhteydenpito kouluasteiden välillä etenkin nivelvaiheissa
- yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa

6.1.5 Opiskeluhooltoon liittyvä työ

- osallistuminen yhteisölliseen opiskeluhooltotyöhön
- yksilöllinen opiskeluhooltotyö moniammatillisessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

6.1.6 Ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen

- koulutusjärjestelmässä, ylioppilastutkinnossa, opiskelijavalinnoissa, hakujärjestelmissä, työelämässä ja yhteiskunnassa jatkuvasti tapahtuvien muutosten seuraaminen ja työelämän tarpeiden ennakointi
- omien tieto- ja viestintäteknisten taitojen ylläpito ja kehittäminen
- oman ohjaustyön ja opetuksen suunnittelu, valmistelu, kehittäminen ja arviointi sekä opetussuunnitelmatyö oppilaanohjauksen osalta
- osallistuminen tiedotus- ja koulutustilaisuuksiin oman koulun oppilaiden tarpeiden mukaisesti
- opinto-ohjaajien perjantaityöpäivät tulee varata opetuksettomiksi valtakunnallisiin ja paikallisiin tiedotus- ja koulutustilaisuuksiin sekä verkostotapaamisiin osallistumista varten

6.1.7 Koulun ohjaustoiminnan koordinointi

- ohjaussuunnitelman tekoon osallistuminen

6.1.8 Muut työtehtävät

- kaikille opettajille kuuluvat valvontatehtävät
- koulun yhteisiin tilaisuuksiin ja niiden järjestelyihin osallistuminen tarvittaessa

6.2 Lukio

6.2.1 Opetus

- opetussuunnitelman mukaisten opinto-ohjauksen kurssien opetus, mukaan lukien LOPS21 myötä korostunut kansainvälinen-, korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö, sekä opiskelijoiden itsenäistymiseen, hyvinvointiin ja tasapainoiseen elämään liittyvät asiat.
- opinto- ja tutustumiskäyntien järjestäminen
- opinto-ohjauksen eriyttäminen yksilöllisten lähtökohtien ja elämäntilanteen mukaan

6.2.2 Henkilökohtainen ohjaus

- opiskelijan kasvun ja kehityksen sekä jatkuvan oppimisen tukemiseen liittyvä opinto-ohjaus
- oppimaan oppimisen ohjaus ja ohjaus opiskelutaitojen hankkimiseen
 - henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseen ja toteutumiseen liittyvä opinto-ohjaus
 - ylioppilastutkinnon suunnittelemiseen ja valintoihin liittyvä opinto-ohjaus, ylioppilastutkintosuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen liittyvä opinto-ohjaus
 - opinto-ohjaus erityistilanteissa, esimerkiksi kesken lukuvuotta tulevat opiskelijat, opintojaan jatkavat, yli kolme vuotta lukiossa opiskelevat opiskelijat, oppimisvaikeuksista kärsivät, elämäntilanteiden muutoksista kärsivät, vaihto-opiskelijat, jne.
 - edellisenä vuonna valmistuneiden ilman jatko-opintopaikkaa jääneiden opiskelijoiden jälkiohjaus.
- jatko-opintoihin, ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyvä opinto-ohjaus
 - yhteishakuun ja opiskelijavalintoihin liittyvät ohjaustehtävät
 - jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen liittyvä opinto-ohjaus
 - kurkistuskursseihin liittyvä ohjaus
 - koulutuksesta ja oppilaitoksesta toiseen siirtyvien opinto-ohjaus ja muut pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvät ohjaukselliset aspektit
 - työelämään tutustuttaminen ja ohjaus

6.2.3 Tiedotus- ja yhteydenpitotehtävät

- sisäiset tiedotus- ja yhteydenpitotehtävät
 - ohjauksellinen tiedottaminen oppilaitoksen sisällä ja tiedotus ohjauspalveluista, esim. vierailut, messut, yhteiset infot
 - valintoihin liittyvä tiedottaminen, kurssit ja aineet, YO-asiat
 - aineiden valinta, koulutusohjelman valinta
 - jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiseen liittyvä tiedotus
 - tiedotus nivelvaiheisiin liittyvissä asioissa
 - tiedotus vanhempainilloissa
- ulkoiset tiedotus- ja yhteydenpitotehtävät
 - yhteistyö peruskoulujen, toisen asteen, korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön kanssa
 - yhteistyö elinkeinoelämän ja yritysten kanssa
 - yhteistyö työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa
 - yhteistyö viranomaispalveluiden sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa
 - yhteistyö järjestöjen kanssa
- opinto-ohjaukseen liittyvän verkostoyhteistyön rakentaminen ja ylläpito
- opiskelijavalintoihin liittyvät tiedotus- ja yhteydenpitotehtävät
 - opiskelijavalintoihin liittyvä tiedottaminen

- koulutus- ja oppilaitostiedottaminen
- tiedotusyhteistyö yhteistyökumppanien ja sidosryhmien kanssa, mm. opetushallitus, työhallinto, ammatinvalinnan ohjaus, työelämä ja koulutuksen järjestäjät

6.2.4 Opiskelijahuoltoon liittyvä työ

- opiskelijahuoltoon liittyvät neuvottelut ja konsultaatiot
- opiskelijan hyvinvoinnin tukeminen ohjauksellisin keinoin
- osallistuminen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön

6.2.5 Ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen

- osallistuminen tiedotus- ja koulutustilaisuuksiin
- koulutuksessa, koulutusjärjestelmässä, opiskelijavalinnoissa ja hakujärjestelmissä, ylioppilastutkinnossa, työelämässä ja yhteiskunnassa jatkuvasti tapahtuvien muutosten seuraaminen
- omaa ohjaustyötä ja opetusta tukevan työn suunnittelu, valmistelu, kehittäminen ja arviointi
- ammattikirjallisuuden seuraaminen
- ohjaustaidon ylläpito, päivittäminen ja kehittäminen esim. täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen osallistumalla

6.2.6 Opinto-ohjauksen suunnittelu, kehittäminen, koordinointi ja arviointi oppilaitoksessa

- oppilaitoskohtaisen ohjausjärjestelmän suunnittelu, kehittäminen ja arviointi yhdessä koulu yhteisön kanssa
- oppilaitoksen ohjaussuunnitelman toteuttaminen ja arviointi
- yhteistyö rehtorin, ryhmänohjaajien ja aineenopettajien kanssa
- osallistuminen oppilaitoksen opetussuunnitelma-, suunnittelu-, kehittämis- ja arviointityöhön opinto-ohjauksen osalta

7 Työelämäyhteistyö ja työelämään tutustumisen järjestelyt

Osana perusopetuksen oppimäärää jokainen oppija ohjataan tutustumaan monipuolisesti ammatteihin, jatko-opintoihin, työelämään ja yrittäjyyteen. Käytännössä työelämä tulee tutuksi yläkoulun työelämään tutustumisen (TET) jaksojen aikana. Oppijat etsivät TET –paikat itse tai oppilaanohjaajat esittelevät TET-paikkoja ja tarvittaessa ohjaavat TET –paikan hakemisessa ja sopimusten laatimisessa. TET-jakson päätteeksi työnantaja käy palautekeskustelun oppijan kanssa.

Lukion opinto-ohjauksen toinen pakollinen opintojakso sisältää syventymistä työelämäntaitoihin ja työelämäntuntemusta. Yrittäjyyteen voi syventyä erillisten kurssien kautta.

Vuosittain järjestettävät Kouvolan kaupungin koulutus ja työelämämessut (KOUahead) ja Kesäksi Duuniin – tapahtuma esittelevät oppilaille jatko-opiskelumahdollisuuksia sekä paikallisia yrityksiä

8 Siirtymävaiheen tiedonsiirto ja saattaen vaihto

Koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät oppimiseen liittyvät tiedot siirretään toiselle asteelle Kouvolan kaupungin siirtymävaiheen tiedonsiirron ja saattaen vaihdon prosessien mukaisesti.

9 Ohjauksen tukipalvelut

9.1 Kouvolan kaupungin erityisnuorisotyö

Erytisnuorisotyön kohderyhmä ovat kouvolaalaiset 12–18-vuotiaat nuoret ja perheet, jotka tarvitsevat elämässään tukea. Erytisnuorisotyötä tehdään yksilö- ja ryhmäohjauksena.

Erytisnuorisotyön tarkoituksena on ennalta ehkäisevästi vahvistaa nuoren yksilöllistä kykyä kasvaa ja kehittyä sekä tukea nuoren itsetunnon vahvistumista. Palvelusta nuori saa valmiuksia selviytyä elämänhallintaansa, kasvuunsa, sosiaalisiin suhteisiin tai elämänlaatuun liittyvissä vaikeuksissa. Teemoina ovat mm. päihteet, kaverisuhteet ja pelaaminen.

Ryhmätoimintaa järjestetään toiveiden mukaan, esim. sukupuolisidonnaisia ryhmiä, toiminnallisia ryhmiä, keskustelevia ryhmiä ja kesäryhmiä. Luottamuksen turvaamiseksi ryhmät toteutetaan 4–8 nuoren suljettuina ryhminä onsite tai website.

9.2 Kouvolan kaupungin Ohjaamo ja ONNI-palvelut

Ohjaamo on palvelupiste, joka tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta 15–29-vuotiaille teemoina työllisyys, koulutus ja hyvinvointi. Palvelun tavoitteena on tarjota välineitä urasuunnitteluun, työ- ja opiskelupaikan etsimiseen sekä tukea ja ohjata nuoria arjen pulmien tai terveysasioiden kanssa.

Ohjaamojen Onni tarjoaa maksutonta tukea 18–29-vuotiaille koko Suomessa. Diagnooseja ei tarvita, ja tukea on mahdollista saada myös anonymisti. Onnin tavoitteena on lisätä nuorten aikuisten psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä osallisuutta, ja siten poistaa koulutukseen ja työelämään kiinnittymisen esteitä.

9.3 Kouvolan kaupungin etsivä nuorisotyö

Etsivässä nuorisotyössä kohdataan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat arjessaan tukea sekä näkymiä tulevaisuuteen. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö on luottamuksellista sekä asiakkaalle vapaaehtoista.

9.4 Kouvolan kaupungin Nuorten työpajat / Motipaja

Motipaja on toisenlainen oppimisympäristö 16–18-vuotiaille oppivelvollisille nuorille. Motipajalla oppivelvollinen työskentelee yhdessä yksilö- ja työvalmentajan kanssa ja tämän ohjauksessa löytääkseen motivaatiota ja kehittääkseen omaa tahdonvoimaansa voidakseen jatkaa tutkintotavoitteisia opintoja toisella asteella tai opistovuonna. Oppivelvollinen voi ohjautua Motipajalle toisen asteen oppilaitoksesta määräaikaiselle pajajaksolle, jolloin hän edelleen on opiskelijana oppilaitoksessa ja voi hankkia tutkinnon perusteiden mukaista osaamista pajalla hänelle laaditun henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman mukaisesti. Oppivelvollinen voi ohjautua Motipajalle myös vapaaehtoisena tukitoimena silloin, kun hänen oppivelvollisuutensa on keskeytetty tai hän on opiskelupaikkapäätöstä odotellessaan välivaiheessa. Motipajatyöskentelyn tavoite on oppivelvollisen opiskelun tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

9.5 Nuorten Matala

Nuorten Matalan yksiköt tarjoavat 13–17-vuotiaille matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa, hoidon ja tuen arviointia sekä nuoren ja perheen tarpeeseen vastaavia hoito- ja tukitoimia ilman lähetettä, kun nuorella tai hänen vanhemmillaan tai toisella viranomaisella on huolta. Palvelu on maksutonta.

Nuorten Matala tarjoaa ohjausta nuoren mielen hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä, päihteiden käyttöön liittyvissä kysymyksissä, nuoren itsenäistymiseen liittyvissä kysymyksissä, nuoren käyttäytymiseen liittyvissä asioissa, vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä, kodin ristiriitatilanteissa ja nuoren koulu- ja opiskeluasioissa.

9.6 Nuotti –valmennus

NUOTTI-valmennus on suunnattu 16–29-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitteluun. Valmennus on matalan kynnyksen tukea arkeen ja mukaan pääsee helposti Kelan kautta. Jokainen asiakas saa oman henkilökohtaisen valmentajan. Kelan palveluna valmennus on nuorelle maksutonta.

9.7 Oma Väylä –kuntoutus

Oma väylä -kuntoutus on suunnattu ADHD-, ADD- tai autismikirjon diagnoosin saaneelle 16–29-vuotiaalle nuorelle tai aikuiselle. Kuntoutus on Kelan kustantamaa, joten se on osallistujalle maksutonta.

Oma väylä -kuntoutuksen tavoitteena on tukea nuorta arjessa, sosiaalisissa suhteissa, opinnoissa ja työelämässä.

10 Ohjauksen laatuksiteerit ja -tavoitteet Kouvolassa

Ohjaussuunnitelmaa tarkastellaan ja päivitetään tarpeen mukaan.

10.1 Riittävä ja monipuolinen ohjaus

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus sekä henkilökohtaiseen että ryhmämuotoiseen ohjaukseen.

Varhaiskasvatuksessa ohjausvastuu on varhaiskasvatuksen työntekijöillä.

Esiopetuksessa ja alakouluissa ohjausvastuu painottuu luokanopettajille.

Perusopetuksen yläkouluissa päävastuu ohjauksesta on oppilaanohjaajilla, joiden palvelut ovat saatavissa kaikissa Kouvolan yläkouluissa. Ohjauksen luokkatunteja on luokka-asteille 7–9 ja yhden oppilaanohjaajan vastuulla oleva ohjattavien määrä pyritään pitämään kansallisten suositusten mukaisina. Opinto-ohjaajaresurssi tarkastellaan ja jaetaan koulujen käyttöön vuosittain. Oppilaanohjaajan työhön voi kuulua työskentelyä useammalla koululla.

Lukioissa opinto-ohjaajat ovat vastuussa opiskelijoiden ohjauksesta, ja ohjausta on saatavilla kaikissa Kouvolan lukioissa.

10.2 Aktiivisuuden, osallisuuden ja vastuullisen tukeminen

Ohjauksella vahvistetaan opiskelijan osallisuutta oppilas- ja oppilaitosyhteisössä. Ohjaus toteutetaan siten, että se kannustaa opiskelijaa aktiivisuuteen ja vastuullisuuteen oman elämänsä suunnittelussa ja valintojen tekemisessä.

10.3 Ohjaus on yhteistä työtä

Ohjaus kuuluu kaikille lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden parissa työskenteleville henkilöille. Ohjaus on tavoitteellista ja moniammatillista yhteistyötä.

10.4 Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen

Oppilaitoksissa on voimassa olevat tasa-arvosuunnitelmat. Kouvolan kaupungissa edistetään aktiivisesti tasa-arvoista ja sukupuolisensitiivistä ammatin- ja uravalintaa ja tällä tavoin puretaan segregatiota työmarkkinoilla.

10.5 Ohjaussuunnitelma

Kouvolan kaupungilla on ohjaussuunnitelma varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Perusopetuksessa ja lukiossa ohjaussuunnitelmia on tarkennettu yksikkökohtaisesti.

10.6 Koulutuksen siirtymävaiheet

Siirtymävaiheiden toimintamallit on kuvattu.

10.7 Ohjaus koulutukseen ja uravalintoihin liittyvien päätösten tukena

Ohjauksella tuetaan opiskelijaa suorittamaan opintonsa päätökseen sekä sijoittumaan jatko-opintoihin ja/tai työelämään sekä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan ja tekemään tarkoituksenmukaisia ja tietoisia uravalintoja.

10.8 Vuorovaikutteinen yhteistyö ohjauksen tukena

Koti ja koulu toimivat tiiviissä ja suunnitelmallisessa yhteistyössä. Moniammatillinen yhteistyö eri toimijoiden kesken tukee oppilaan ohjausta.

Perusopetuksessa kodin ja koulun yhteistyötä on kuvattu opetussuunnitelmassa. Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana huoltajien kanssa on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteinen arvokeskustelu huoltajien kanssa antaa pohjan vankalle yhteistyölle. Viestinnän ja tiedonsiirron riittävyydellä ja avoimuudella sekä rakentavan palautteen antamisella kehitetään vuorovaikutusta lapsen ja nuoren elämässä olevien aikuisten kesken. Positiivinen palaute kannustaa oppilasta uusien asioiden oppimisessa.

Lukioiden ja kodin yhteistyö sekä muu verkostotyö on kuvattu opetussuunnitelmassa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön lähtökohtana on aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyyden ja oman vastuullisuuden huomioon ottaminen sekä huolenpito tukea tarvitsevasta oppilaasta.

10.9 Ohjauspalveluista tiedottaminen

Lapset, opiskelijat ja heidän huoltajansa saavat ajantasaista tietoa ohjauspalveluista eri menetelmillä, mm. henkilökohtaisen ohjauksen, kaupungin tiedotuskanavien, koulujen nettisivujen, Wilman ja koulujen tiedotteiden kautta. Ohjauspalveluista tiedotetaan myös yhteistyökumppaneita, jotta mahdolliseen koulupudokkuuteen voidaan puuttua tehokkaasti.

10.10 Hyvän ohjauksen kriteerit osana paikallista laatujärjestelmää

Kouvolan kaupungin ohjaussuunnitelma pohjautuu Hyvän ohjauksen kriteereihin ja niiden eetokseen.

Lähteet:

Hyvän ohjauksen kriteerit. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/hyvan-ohjauksen-kriteerit-0>.

Kouvolan kaupungin nuorten palvelut, Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.nuortenkouvola.fi/>.

Lukiolaki 10.8.2018/714. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>.

Nuorten Matala. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://kymenhva.fi/nuorten-matala-kouvola/>

Nuotti -valmennus. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.kela.fi/nuotti-valmennus>.

Oma Väylä -kuntoutus. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.kela.fi/oma-vayla-kuntoutus>.

ONNI-toiminta. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://ohjaamot.fi/web/ohjaamojenonni>.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Suomen opinto-ohjaajat ry. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.sopo.fi/yhdistys/aineistot/>.